

повинні бути підібрані та сформульовані таким чином, щоб спонукати і направляти у пошуку інформації та набутті нових знань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Little, D. (1997). Autonomy and self-access in second language learning: some fundamental issues in theory and practice. In M. Müller-Verweyen (Ed.), *Neues Lernen Selbstgesteuert Autonom* (pp. 33–44). München: Goethe-Institut.

2. Little, D. (1999). Autonomy in second language learning: some theoretical perspectives and their practical implicatons. In Ch. Edelhoff / R. Weskamp (Eds.), *Autonomes Fremdsprachenlernen* (pp. 22–36). Ismaning: Hueber.

3. Wolff, D. (1997). Instrukivismus vs. Konstruktivismus. Zwanzig Thesen zur Lernbarkeit und Lehrbarkeit von Sprachen. In M. Müller-Verweyen (Ed.), *Neues Lernen Selbstgesteuert Autonom* (pp. 45–52). München: Goethe-Institut.

4. Wolff, D. (1999). Zu den Beziehungen zwischen Theorie und Praxis in der Entwicklung von Lernerautonomie. In Ch. Edelhoff / R. Weskamp (Eds.), *Autonomes Fremdsprachenlernen* (pp. 37–48). Ismaning: Hueber.

*Громко Тетяна, Грабова Ольга
Кропивницький*

ДІАЛЕКТНІ ТЕКСТИ ЯК АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ РИБАЛЬСЬКОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРКИ

Компедіум теоретичного матеріалу про діалектні тексти зводиться до наступних положень:

- Актуальний у наш час в українській діалектології текстоцентричний підхід до вивчення її говірок, діалектів апробований численними зібраннями текстів українських говірок та українськими науковими студіями текстологічного плану (Бідношия, 2008; Грищенко, 1998, 2003).

- Об'єктом дослідження текстології є жива народна мова з усіма її діалектними особливостями, адже говіркове мовлення – «одне із найбільш різноаспектних об'єктів лінгвістичного дослідження» (Громко, 2019, с. 30).

- Діалектні дані корпусу текстів окремих говірок допомагають з'ясувати тенденції формування української мови, зрозуміти і пояснити діалектологічні процеси на слов'янському тлі, а

також можуть стати об'єктом різноаспектних лінгвістичних досліджень фонетики, лексики і граматики діалектів.

- Діалектні тексти носять маргінальний характер: краєзнавства й родинної пам'яті, історії й соціології, текстології й етнології, автобіографії й етнографії.

Такі засади спонукали нас до текстологічної складової наукового проєкту зі збирання матеріалів діалектного мовлення Кіровоградської області, що має назву «Жива народна мова Кіровоградщини» (див. (Громко, 2020, с. 236)). Текстотека в рамках цього проєкту продовжує поповнюватися матеріалами, зібраними студентами й магістрантами факультету філології та журналістики Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, а також має спрямування не лише на збір, укомплектування емпіричного матеріалу для дослідження говірок Центральної України, а й на участь у формуванні загальноукраїнської діалектної текстотеки як представлення діалектологічно маловивченого регіону.

Текстозбирачі не лише орієнтовані на формальне збільшення кількості одиниць діалектних текстів, а водночас провадять роботу щодо різноматематичного укомплектування текстотеки в рамках проєкту.

Дослідження рибальської лексики в говірці селища Устинівка Кіровоградської області, що належить до степового говору південно-східного наріччя (яка до цього часу не була вивчена), на наш погляд, не може бути повним за умови збирання емпіричного матеріалу лише анкетним способом. Відтак приклади записаних говіркових текстів збільшують можливості вузькофахового семантичного аналізу цієї тематичної групи. Наведемо записи текстів, укладених за говірковим мовленням:

Про підготовку до риболовлі: [пéред ри^ебáлкoйу йá ди^еўл'ýс' рíбний кáл'ендáр/ і прoгнóз пoгóди// прoв'íрив і п'íдгoтoвiу снáс'т'í// нáкoпáйу чé'рв'áк'iу і вéчé'рoм кiнуу при^екóрмкy нá к'íл'кá м'ес'т// ýтрoм рáно ýстáу і пoйiхáу// oб'íзáт'ел'но трéбá ýз'áт' к'íл'кá вiд'iу нáжiуки/ бo мóжe нe кл'увáт'// кoлi приiхáу/ ýсe дoстáйу// стáўл'у рoгáч'i у вóду// рoзклáдáйу вóдoчку і нáд'iвáйу нáжiуку// пoтóм/ цeй/ зáкi'дáйу вóдoчки// жeду пoкi кл'ýнe// вiт'áгувáт' трéбá/ кoлi рiбá пoт'áгнe кр'учóк/ áбo пoклáдé пoплáвóк нá вóду// йéсл'i пoпáўс'á мáл'ók йогó трéбá oтпyстiт' нáзáд// кoлi пoлoвiу рiбy/ сoби'рáйу ýсe// глáўнe нe oстáўл'áт' н'iсл'á сéбe мýсop//] (запис зроблено у 2020 р.).

Про приготування принади для риби: [з'íмóйу йá ви^екoри^естóвóуу при^екóрмкy шoб лoви́т' кáрас'á пл'iтку і óкун'á// рoл' при^екóрмкi ў тóму/ шoб дoстáви'т' живóу склáдoвóу нá тóчку лóўл'i і

дава́т' и́йї́ рі́бі по до́зах// у хо́лодні́ воді́ тре́ба ви́кори́стовува́т' при́ко́рмку те́мних ко́л'о́р'ю́ шо́б не ла́ка́т' ри́бу// кра́йше при́го́тува́т' при́ко́рмку до́ма бо йа́кшчо́ го́тува́т' на р'і́чк'і то́ тре́ба до́ўго жо́дат' по́кі вона́ набу́хне// шо́б при́ко́рмка шви́дше опу́ска́лас' на гли́би́ну мо́жна до́бави́т' зе́м'лу або́ гли́ну// але́ споча́тку тре́ба и́йї́ пе"ре"те́рти че́рез си́то шо́б не бу́ло комо́чк'ю́// до пе"ре"те́ртої гли́ни тре́ба до́бави́т' при́ко́рмку га́рно ўсе пе"ре"м'иша́т' а ў к'ін'ц'і́ йа́ до́бавл'а́ю мо́ти'л'а́// при́ко́рмку кра́йше купл'а́т' з'і́м'ну́ бо ў не́йї др'і́бні́ший по́мол і вона́ ма́йе не та́кий ви́раже"ний а́ромат// по́том тре́ба злі́пи́т' ша́р'і́к та́кий йа́к го́р'і́х і кінут' на те м'є́сто де бу́деш лови́т' ри́бу//] (за́пис зро́блено у 2021 р.).

Про ловлю риби на поплавкову вудку: [на попла́вко́ву ву́дочку кра́йше лови́т' у́тром ра́но або́ ве́че"ром ко́лі со́нце захо́де// на́жйу́ку тре́ба ви́би'ра́т' д'ла́ то́го ві́ду ри́би йа́ку хо́че"ш злови́т'// д'ла́ кара́с'а/ на́при́клад/ пе"рло́ўка че"рв'а́к т'і́сто або́ оп'ари́ш// йа́кшчо́ ло́ви"ш ри́бу де си́л'на те́ч'і́я то́ кра́йше ў́з'а́т' по́плаво́к о́кру́глої́ фо́рми з це́нтром т'а́жес'т'і́ ўни́зу// йа́кшчо́ ло́ви"те ў сто́йа́ч'ї́ воді́ то́ мо́жна бра́т' ве́рти"ка́л'ни́й по́плаво́к йа́кий по́хо́жий на го́лку// зру́з'і́ки тре́ба ро́зта́шовува́т' на ві́дстан'і́ оди́н ві́д о́дно́го// на́йва́жчи́й тре́ба по́че"пи́т' бі́л'а по́плаўка́/ а на́йле́гши́й бі́л'а кр'у́ч'ка́// кр'у́чо́к тре́ба ви́би'ра́т' та́кож ў за́ле́жнос'т'і́ ві́д ри́би// ма́лий кр'у́ч'о́к на не́ве"лі́ку ри́бу// та́кож тре́ба ви́ста́ви́т' пра́ви́л'ну гли́би́ну шо́б ри́ба кл'у́ва́ла// йа́кшчо́ ри́ба не кл'у́йе́ то́ мо́жна зм'і́ни́т' м'є́сто або́ кінут' при́ко́рмку//] (за́пис зро́блено у 2020 р.).

Про спосо́би до́ставля́ння при́нади до́ місця́ ловлі́: [йа́кшчо́ по́плаво́к з кр'у́ч'ко́м знахо́ди"ц'а́ не́да́ле́ко ві́д бе́ре"га то́ мо́жна зро́би́т' не́ве"лі́кий ша́р'і́к з при́ко́рми/ і кінут' його́ ру́ка́ми у во́ду// йа́кшчо́ да́л'і́ ві́д бе́ре"га то́ мо́жна ви́кори́стовува́т' спе"ціа́л'ну ро́га́тку// та́кож ї́е пружі́ни-ко́рму́шки в йа́к'і на́би'ва́йе"ц'а́ ка́ша/ і за́ки'да́йе"ц'а́ на м'є́сто ло́ўл'і́ і при́ва́бл'у́йе до́ се́бе ри́бу// при́ ло́ўл'і́ на за́ки'ду́шку-ре"зи́нку ви́кори́стову́ють ко́рму́шку з п'і́нопла́сту ў йа́ку на́клад'а́йе"ц'а́ при́ко́рмка і ци́пл'а́йе ц'а́ до кр'у́чка́// по́т'ім на м'і́с'ц'і́ кр'у́чк'ю́ тре́ба сми́кнут' за м'і́с'ці́ну// при́ко́рмка пе"ре"ве"рта́йе"ц'а́ і по́тра́пл'а́йе ў во́ду//] (за́пис зро́блено у 2021 р.).

Про різно́види вудли́щ: [ві́д'ю́ ву́дочо́к йе́ст' ба́гато// по́чатк'ю́ці́ ви́кори́стову́ють по́плаўко́ву ву́дочку// по́плаўко́ва ву́дочка мо́же ви́кори́стовува́ти"с'а́ д'ла́ ри́бного́ ло́ву з бе́ре"гу/ або́ з чо́ўна́// на по́плаўко́ву ву́дку мо́жна злови́т' р'і́зн'і́ ви́ди ри́б// сп'і́н'інг при́зна́че"ний д'ла́ ло́ўл'і́ хи́жих ви́д'ю́ ри́б на ру́хо́му шту́чну при́ма́нку// ў йа́кост'і́ шту́чно́ї при́ма́нки мо́же ви́кори́стовува́ти"с'а́ бл'є́сна́ во́бле́ри ма́к'і́ при́ма́нки шо́ ім'і́ту́ють

др'ібні́х ри́бок// дон'а ву́дочка ви́кори'сто́вуюе'ц'а д'л'а ло́ўл'і ри́би/ шо жи'е' на дн'і водо́їми//] (запис зроблено у 2020 р.).

Про особливості ловлі на спінінг: *[д'л'а ло́ўл'і р'і́зно́ї ри́би ви́кори'сто́вую'т' р'і́зн'і сп'і́н'ін'ги// д'л'а ло́ўл'і о́кун'а ви́кори'сто́вую'т' ле'хкі́й сп'і́н'ін'г// йа́кшо́ лови́т' шчу́ку/ тре́ба жо́сткий сп'і́н'ін'г// чим жо́щче сп'і́н'ін'г тим ва́жча при'ма́нка// чим ва́жча при'ма́нка тим б'і́л'ша ве'ро́йа́тнос'т' злови́т' ве'лі́ку риби́ну//]* (запис зроблено у 2020 р.).

Про способи прикріплення живця на гачок: *[йе́ст' ра́зн'і спо́со́би// пе́рший спо́с'і́б// над'і́т' кр'у́чок за спи́н:и́й пла́ўні́к// гла́ўне не пошко́дит' хре'бе́т шо́б жи'е'ве́ц' остава́ю'с'а жи'е'ви́м до́ўше// це́нтр т'аж'і́н'а пови́нен бу́т' зм'і́шче'ни́й до хвоста́/ шо́б голо́ва ри́би диві́лас' ўни́з/ бо так в'і́н бу́де акти́вни́шим і приве'рт'а́тиме ува́гу хижака́// дру́гий спо́с'і́б// одхи'лі́т' з'а́брову пласти́нку// просу́нут' че́рез не́йі м'іс'і́ну з пе'тл'о́йу ў ро́т ри́б'і// пото́м на петл'у́ над'і́т' тро́ї́нік або дво́ї́нік і зат'а́гнут' наза́д л'еску́//]* (запис зроблено у 2021 р.).

Отже, укладання діалектних текстів – це укомплектування емпіричної бази для кваліфікаційних праць та інших глибоких наукових студій. Значення таких текстів важко переоцінити. Система мовлення, що зберігається у свідомості діалектоносіїв, є одним з найважливіших і перспективних завдань діалектологів для укладання якнайширшої джерельної бази у вигляді зв'язних текстів у напрямку подальшого дослідження української діалектної системи. Як джерела опису говірки, рибальські говіркові тексти містять не лише лінгвістичний матеріал, а й етнографічний, що репрезентує традиційні та сучасні особливості народної номінації рибальського промислу. Перспективність текстологічного напрямку мовознавчих досліджень бачиться нами в опублікуванні текстів говірок Центральної України і для подальших лінгвістичних розвідок, і для популяризації народного мовлення українців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бідношия, Ю. (2008) Текстологічна база української діалектології [в:] Бідношия Ю., Дика Л. *Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови*. Київ.. С 24-32.
2. Гриценко, П. Ю. (1996) Тексти як джерело дослідження чорнобильських говірок. Говірки Чорнобильської зони: Тексти / Упорядн.: П. Ю. Гриценко та ін. К.
3. Гриценко, П. Ю. (2003) Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії: [передм.] [в:] Павлюк М., Робчук І.

Українські говори Румунії. Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто. С. I–XVI.

4. Громко, Т. В. (2019) Сучасна текстографія діалектоносіїв степової говірки. *Наукові записки*. Випуск 175. Серія: Філологічні науки. Кропивницький : Видавництво «КОД». С. 29–33.

5. Громко, Т. В. (2020) Текст як джерело моноговіркового опису, представленого в курсовій роботі з української діалектології. *Сучасний педагог*: колект. наук. монографія. Дніпро: Акцент ПП. Т. 2. С.229-240.

*Дзюбан Марія
Вінниця*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ МЕТАФОРИЧНИХ ВИРАЗІВ З КУЛІНАРНИМ КОМПОНЕНТОМ

Метафоричні вирази з кулінарним компонентом, або кулінарні метафори (далі КМ) є групою виразів, які досить активно утворюються в сучасній англійській мові завдяки певним лінгвістичним та екстралінгвістичним факторам. Серед них можна зазначити яскраве емоційно-експресивне забарвлення КМ, що пов'язане з понятійним змістом слів та виразів, який в свою чергу слугує основою для переносу значення. Також важливу роль відіграє світогляд носіїв мови, які сприймають споживання їжі як невід'ємну частину життя, що постійно утворює певні смислові зв'язки з іншими сферами існування. Серед інших факторів можна зазначити антропоцентричність КМ, їх зв'язок з фізичним світом, а також залежність від соціальної та культурної сфер життя людини. Сказане вище зумовлює **актуальність дослідження** даної групи метафор.

Метою дослідження є охарактеризувати структуру англійських метафоричних виразів із кулінарною лексикою.

Об'єктом дослідження є англійські кулінарні метафори.

Предметом дослідження є структурні характеристики англійських КМ.

Матеріалом дослідження слугує корпус із 357 метафоричних виразів в англійській мові, обраних методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел. До метафоричних утворень з кулінарним компонентом відносимо вирази, що в своєму складі містять компонент-назву страви, або будь який інший компонент, який має